

tru de moravuri, fixat mai ales pe o umanitate decadentă, pare a-i plăcea cel mai mult lui Paul Everac, deși arareori dramaturgul l-a îmbrățișat necondiționat.

Atunci când o face, precum în *Cititorul de contor* sau în *A cincea lebădă*, rezultatele estetice se văd numaidecât și sînt considerabile. *Cititorul de contor* introduce și o mică fantezie din categoria manierismului, sub forma unui „raisonneur” care știe totul și, ca un regizor divin, revelează totul. Acest contemporan „diavol schiop”, pătruns în casa arhitectului Jinga, îi proiectează pomposului personaj stupefiat un mic „film” justițiar, de unde acesta află că nevasta e bolnavă, fiica minoră e o depravată, fiul cel mare e apaș la Paris, iar mijlociul e circumspect față de opera tatălui, că sora iubitoare îi fură o casetă cu valori, că simpaticii colegi îl birfesc și așa mai departe. Umanizarea produsă în *Cititorul de contor* nu se continuă și în *A cincea lebădă*, studiu de criză morală a bărbatului matur, tulburat în liniștea lui funcționărească de balerina Dufy (o călinesciană Cucly, pentru care însă Mirea de aci nu e Ioanide). Prin aceasta a pătruns adînc în dramaturgia lui Paul Everac un curios element „diabolic”, însă justițiar, provocator de crize în vederea clarificării morale definitive, împiedicate, totuși, de mecanisme sociale, represive.

În fine, *Ana*, o interpretare a mitului manolic care demistifică pozitiv, prin aceea că umanizează pe creator, era mai nimerită în *Viața lumii* decît aci, în această ofensivă dramaturgie a clipei, deși o versiune în care nevasta meșterului mitic îi întinde acestuia masa și îi raportează ultimele evenimente din sat, scăpînd, în fine, cu viață poate sta lingă normalitatea aproape reportericească, izbitoare în tot ceea ce a cules aci Paul Everac.

În esența lui ireductibilă, teatrul lui Paul Everac este un product eseistic și intelectualist, „tezist” cu măsură, absolut memorabil, cu toate acestea, cînd autorul întreprinde mai mult decît studii de caz și dezvoltă materia în linie sociologică și de moravuri. Ceea ce dramaturgul a fixat în chip obsedant aci este *sîrșitul iluziei*, interpretînd aceasta fie sumbru și fatalist, ca un eșec al individului pur, naiv ori ingenuu și constrîns de împrejurări la sacrificiu moral (*A cincea lebădă*, *Un pahar cu sifon*), fie, cel mai adesea, ca o revelație care limpezește ceea ce era conflict etic fără temeii (*Cîteva palme false*, *Un fluture pe lampă*, *Acord*, *Subsolul*, în parte *Cititorul de contor*). Cu toate acestea, esteticeste, dramaturgia lui Paul Everac nu este una a tezelor și a demonstrației etice aride, și chiar dacă în majoritatea cazurilor dramaturgul construiește calculat și inteligent, el a știut să evite previzibilul și să nu repete stilistic ceea ce reușise odată și era pe deplin verificat. O înscenare din *Subsolul*, unde junele regizor pune pe inocenta provincială să joace o scenă amoroasă, o metamorfoză de efect a limbajelor, pornind de la oficial pînă la mahalagesc, în *Cîteva palme false*, un insistent langaj de ședință, în vorbirea cea mai normală, care mecanizează indivizii, în *A cincea lebădă*, o înflorită fantezie stilistică, în *Ape și oglinzi*, o veșnică interogație a privirii, la inadaptabilul din *Un fluture pe lampă* — toate acestea denotă că dramaturgul se ferește de șabloane stilistice și gîndește coerența ca unitate de ordin problematic, nu exterior. Reductibile prin idee la cîteva elemente esențiale, piesele lui Paul Everac nu seamănă stilistic una cu alta; aceasta înseamnă, în definitiv, valoare și, cu un cuvînt, operă.

NOTE

Folclorice

Aproape centenară, monumentală colecție de folclor muntean *Poezii populare române*, apărută sub îngrijirea lui G. Dem. Teodorescu, vede azi din nou lumina tiparului, la editura „Minerva”.

Cîteva generații de stu-

dioși — desigur, și oameni ai teatrului — au deschis cu folos impunătorul tom ieșit din curentul poporan al școlii lui Hasdeu. Nu greșim afirmînd că, după colecția Alecsandri, aceasta a jucat în epoca de constituire a folcloristicii noastre un rol capital.

Studiul formelor spectaculare din cultura noastră țărănească află aici surse de autoritate. Mai ales secțiunea *colindelor*, apoi *stea-*

ua și *vicleimul* (arhaice forme de teatru popular), *paparudele*, *caloianul*, *orațiile de nuntă* — bogat repertoriu al petrecerilor sătești în care istoria teatrului nostru cult își caută rădăcinile.

Ediția critică semnată de George Antohi și prefațată de învățatul Ovidiu Papadima este o izbîndă a spiritului.

I. N.